

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de minister Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 6 december 2011 over het evaluatieverslag van het Stimuleringsfonds voor de Pers (32 827, nr. 28).

De voorzitter van de commissie,
Van Bochove

Adjunct-griffier van de commissie,
Thomassen

Inhoudsopgave

I. Vragen en opmerkingen uit de fracties

1. Inleiding
2. Uitvoering van het onderzoek
3. Doelstelling en instrumenten van het fonds
4. Doelmatigheid en doeltreffendheid
5. Stimuleringsfonds voor de Pers vergeleken met andere cultuurfondsen
6. Enkele verbeterpunten
7. Conclusies
 - Bijlage: Beschrijving werkzaamheden en taakuitoefening 2006–2010.¹
 - Bijlage: Evaluatie van het stimuleringsfonds voor pers; eindrapport.²
 - Bijlage: Brief Stimuleringsfonds met reactie op evaluatie.³

II. Reactie van de minister

1. Inleiding

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de minister en de bijbehorende evaluatierapporten. Zij merken op dat deze evaluatie zich richt op de organisatie van het fonds en niet op de effecten van de subsidies zelf. Het effect van de subsidieregelingen is echter de kernvraag die gesteld moet worden door de overheid. Deze leden vinden dat overheidsgeld in de eerste plaats doelmatig besteed moet worden. Het instrument van subsidies is lange tijd gehanteerd om allerlei projecten te financieren waar niemand om vroeg. In het overzicht dat de minister voorafgaand aan de begrotingsbehandeling naar de Kamer stuurde stonden dergelijke voorbeelden. In die evaluatie stelde de minister dat ze geen zicht had op de effectiviteit van de subsidies. De leden willen daarom nu al een evaluatie, in plaats van de geplande evaluatie van diverse regelingen die in 2012 gepland staat. Kan hierin ook opgenomen worden het onderscheid tussen structurele en incidentele subsidies, zo vragen de leden.

De leden van deze fractie constateren dat iets meer dan 8 miljoen euro van de door het Stimuleringsfonds in de geëvalueerde periode verstrekte subsidies, een direct gevolg is van de aanbevelingen van de Tijdelijke Commissie Innovatie en Toekomst Pers (commissie-Brinkman)⁴ om publieke middelen in te zetten voor innovatieve projecten in pers en journalistiek. Ook een groot gedeelte van de andere aanbevelingen van deze commissie zijn destijds overgenomen en leidend gemaakt voor het beleid.⁵ Kan de minister aan de leden kort aangeven wat tot nu toe met deze 17 afzonderlijke aanbevelingen is gebeurd en welke van deze aanbevelingen nog steeds leidend zijn voor het persbeleid van *dit* kabinet? Kan de minister daarbij in ieder geval ingaan op de stand van zaken met betrekking tot de aanbevelingen om met publieke middelen gerealiseerde vruchten van research en development zoveel mogelijk vrijelijk ter beschikking te laten komen aan de markt en te bepalen hoe reclame bij de publieke omroep het concurrentieveld in de mediasector beïnvloedt.

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de evaluatie van het Stimuleringsfonds voor de Pers. Met name over de tijdelijke subsidieregeling persinnovatie hebben zij nog enkele vragen, maar niet voordat is opgemerkt dat de transparantie van de subsidieverlening, zoals ook aangegeven in het evaluatierapport, echt beter zal moeten.

¹ Parlisonr.: 2011D60362.

² Parlisonr.: 2011D60365.

³ Parlisonr.: 2011D60366.

⁴ Kamerstuk 31 777, nr. 15.

⁵ Brief van 30 september 2009, TK 2009-2010, 31 777, nr. 18, p. 6-7.

De leden van de PVV-fractie hebben kennisgenomen van de evaluatie van het Stimuleringsfonds voor de Pers en de brief van de minister en willen hem nog enkele vragen voorleggen.

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van het evaluatieverslag van het Stimuleringsfonds voor de Pers. Dit fonds kan een belangrijke rol spelen in de zorgfunctie van de overheid voor een goed functionerende informatievoorziening. De evaluatie levert informatie op over de wijze waarop het Stimuleringsfonds voor de Pers zijn wettelijke taken uitvoert en waar verbeterpunten zijn. De leden hebben enkele vragen over de evaluatie, de verbeterpunten en de reactie hierop van het bestuur van het fonds en van de minister. Dit evaluatieverslag wordt aan de Kamer toegezonden omdat enkele jaren geleden in de Mediawet is vastgelegd dat de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen van toepassing is op het Stimuleringsfonds voor de Pers. Het kabinet heeft het voornemen om dit fonds samen te voegen met het Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Mediaproducties. De voornoemde leden vragen of het voornemen is om de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen ook na samenvoeging van de twee fondsen nog van toepassing te laten zijn. Deze leden vragen daarnaast over welke vijfjaarlijkse periode een volgende evaluatie zal plaatsvinden. Begint deze periode van vijf jaar aansluitend op de periode waarover deze evaluatie gaat (2006–2010), of vanaf het begin van de samenvoeging van beide fondsen? Wanneer kan de Kamer de volgende evaluatie verwachten, zo vragen voornoemde leden.

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de voorliggende brief. Zij vragen wat de budgettaire en personele gevolgen zijn van de samenvoeging van het Stimuleringsfonds voor de Pers en het Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Mediaproducties. Verder vragen de leden wat de mogelijke gevolgen zijn voor de uitvoering van de voorliggende taken van deze fondsen.

De leden van deze fractie willen tevens weten wat de minister onderneemt tegen de verschraving van de (regionale) dagbladen. Deelt de minister de mening dat een bloeiende nieuwsvoorziening van belang is voor het functioneren van de democratie? Wat gaat de minister ondernemen om de geschreven pers te ondersteunen? Wat doet de minister met de aanbevelingen van de commissie-Brinkman? Op wat voor manier kan het Stimuleringsfonds voor de Pers hieraan een bijdrage leveren, zo informeren deze leden.

2. Doelstelling en instrumenten van het fonds

De leden van de VVD-fractie constateren dat het de doelstelling van het fonds is om de pluriformiteit van de pers te handhaven en bevorderen, voor zover van belang voor de informatie en opinievorming. De leden vragen naar een nadere omschrijving van pluriformiteit van de media. Het gaat niet om zo veel mogelijk, maar om de kerntaak van de media optimaal uit te kunnen voeren. Veel van hetzelfde draagt immers niet bij aan pluriformiteit. Het oude Bedrijfsfonds voor de pers was gericht op het handhaven van de bestaande pluriformiteit en ondersteunen van noodlijdende kranten. Door de vele subsidies aan nieuwe initiatieven ontstaat het beeld dat de subsidies ongericht zijn. Kan de minister duidelijkheid verschaffen wat de bijdrage van de subsidies is aan het optimaliseren van het medialandschap?

De leden van de SP-fractie vragen de minister de tijdelijke subsidieregelingen minderhedenbladen, internet-informatieproducten en persinnovatie toe te lichten. Waarom betreft het hier tijdelijke subsidieregelingen, zo vragen de leden.

3. Doelmatigheid en doeltreffendheid

De leden van de VVD-fractie constateren dat in de periode 2006–2010 het Stimuleringsfonds ruim 18 miljoen euro publieke middelen aan subsidies heeft verstrekt. Dit alles met als doel een gevarieerd media-aanbod van hoge kwaliteit te stimuleren. In de brief van de minister geeft zij aan dat er echter «indicaties» zijn dat de doeltreffendheid van deze subsidies «niet optimaal» is geweest. Sterker nog, volgens het evaluerende eindrapport was de financiële steun in veel gevallen niet afdoende om projecten succesvol te kunnen laten voortbestaan. Uit de brief volgt niet duidelijk hoe de doeltreffendheid van de subsidies in de toekomst wél zal worden gewaarborgd. Hoe gaat het Stimuleringsfonds daar precies voor zorgen? In de brief wordt voorts het belang van het fonds onderstreept: 9 van de 10 onderzochte aanvragen worden afgewezen en deze initiatieven vinden vervolgens geen doorgang. Wat zegt dat in de ogen van de minister over de effectiviteit van de subsidies? De leden hebben grote moeite met de subsidie afhankelijkheid van deze initiatieven. Wat niet ondersteund wordt, gaat niet door. Kan de minister bij de beantwoording van deze vragen de subsidielijst gebruiken die de Kamer in aanloop naar de begrotingsbehandeling heeft gekregen? Wat zijn bijvoorbeeld de blijvende effecten geweest van de subsidie van 400 000 euro aan Telegraaf Media NL en de subsidie ten behoeve van de ontwikkeling van Puppy News?

De leden van de PVV-fractie vragen, gezien de indicaties dat de doeltreffendheid van het fonds niet optimaal is, of de opbrengsten van gesteunde projecten nader onderzocht worden.

De leden van de SP-fractie vragen een verdere toelichting op de uitspraak dat er ook indicaties zijn dat de doeltreffendheid van het fonds niet optimaal is. Hoe wordt de opbrengst van projecten vastgesteld? Is door het bestuur inmiddels gekozen voor een nieuwe taakverdeling, waarbij het bureau een grotere rol krijgt ten aanzien van de beoordeling van de aanvragen? De leden vragen of, en zo ja hoe, de minister gaat aansturen op deze nieuwe taakverdeling.

4. Enkele verbeterpunten

De leden van de VVD-fractie herhalen met klem dat effectevaluaties van subsidieregelingen noodzakelijk zijn om het instrument te kunnen beoordelen. De leden willen dat daar de nadruk op ligt. Het verzamelen van kengetallen kan zinvol zijn, maar de leden nemen afstand van het idee dat subsidie-aanvragers «klanten» worden in een klanttevredenheidsonderzoek. Een klanttevredenheidsonderzoek onder subsidie-aanvragers impliceert volgens deze leden dat het doel van de subsidie tevredenheid onder de aanvragers is. In de ogen van deze leden is het doel het effect op het medialandschap. Graag vernemen deze leden de reactie van de minister.

De leden van de CDA-fractie constateren dat de onderzoekers enkele verbeterpunten hebben aangegeven. Het eerste verbeterpunt is het vergroten van de transparantie bij de subsidieverlening. De reden van afwijzing van een aanvraag is voor veel aanvragers niet duidelijk en ook bij toegewezen aanvragen is het niet altijd duidelijk hoe het bestuur van het fonds tot vaststelling van de hoogte van het steunbedrag is gekomen. Als ander verbeterpunt adviseren de onderzoekers om de omgang met de regeling voor individuele persorganen te heroverwegen. Het veld is volgens de onderzoekers van mening dat de aanpak van het bestuur te risicovol is. Het bestuur van het fonds heeft aangegeven opdracht te hebben gegeven om een eenduidig beoordelingskader te ontwerpen, waarmee deze beide verbeterpunten ondervangen worden. De minister

geeft aan dit een belangrijk verbeterpunt te vinden en erop toe te zien dat het fonds de transparantie van de besluitvorming vergroot. Aangezien het beoordelingskader eind 2011 klaar zou zijn en begin 2012 geïmplementeerd zou worden, vragen de leden of de minister kan aangeven of het eenduidige beoordelingskader inmiddels daadwerkelijk ontwikkeld en geïmplementeerd is. De onderzoekers geven aan dat er in het veld veel kritiek is op de onderzoeken die het fonds financieel steunt of zelf laat uitvoeren. Om deze kloof tussen onderzoek en praktijk te dichten, wordt geadviseerd om adviseurs uit de praktijk in te schakelen die een oordeel over de bruikbaarheid van het onderzoek kunnen geven. Het bestuur van het fonds heeft als reactie op dit verbeterpunt aangegeven onder andere in overleg met de journalistieke sector tot een breed gedragen onderzoeksagenda te willen komen. De minister geeft aan zo'n breed gedragen onderzoeksagenda van belang te vinden en er aan te hechten dat onderzoek zoveel mogelijk praktisch bruikbaar is. De leden vragen de minister hoe zij erop gaat toezien dat de praktische bruikbaarheid ook daadwerkelijk wordt verbeterd. De minister geeft aan dat het haar goed lijkt als het Stimuleringsfonds voor de Pers en het commissariaat voor de media nauw gaan samenwerken. Voornoemde leden vragen de minister waarom zij een dergelijke samenwerking belangrijk vindt en hoe zij deze gaat bevorderen. De onderzoekers adviseren te investeren in toenadering tussen bestuur van het fonds en het veld, zonder een gepaste afstand te verliezen. De minister geeft aan het van belang te vinden dat de kloof zo snel mogelijk wordt gedicht. De leden vragen de minister om aan te geven waaruit blijkt dat het fonds hiervan ook doordrongen is en op welke manieren het fonds werkt aan toenadering tot en afstemming met het veld.

De leden van de SP-fractie vragen hoe het gewenste platform en een breed gedragen onderzoeksagenda worden vormgegeven? Wordt er toegezien op een toenadering tot en afstemming met het veld, zo vragen de leden.

De leden van de VVD-fractie hebben over bijlage beschrijving werkzaamheden en taakuitoefening 2006–2010 de volgende vragen. Hoe is de financiering van het Stimuleringsfonds precies geregeld en is een onderdeel daarvan een bijdrage vanuit de reclame inkomsten? Zo ja, hoe groot is dat percentage? In tabel 1.1 is opgenomen hoeveel bezwaar en beroep is aangetekend/ingediend, maar hoeveel zijn er toegekend en waarom? Wat is de oorzaak dat de relatieve kosten van voorbereiding en uitvoering ten opzichte van het totaal uitgekeerde subsidiebedrag zo is gestegen (geschat op een stijging van een procent van de totale subsidie naar 2,5 procent van de totale subsidie). In de ogen van voornoemde leden valt of staat een vrije informatievoorziening vooral bij de grondwettelijke vrijheden. De vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van drukpers werken door in onze rechtstaat, waardoor vrije en toegankelijke informatievoorziening gewaarborgd wordt. De leden vragen in hoeverre het Stimuleringsfonds voor de Pers deze vrijheden bevordert. Denkt de minister dat deze vrijheden en het doel van vrije informatievoorziening belemmerd worden als het fonds niet zou bestaan, zo vragen de leden.

De leden van de PvdA-fractie vragen in hoeverre de beschikbaar gestelde bedragen bij succesvolle innovatie worden terugbetaald («revolving fund»)? Zo ja, hoe verhoudt zich dit tot andere innovatieregelingen? Kan de minister aangeven wat er niet van de grond was gekomen zonder de genoemde subsidieregeling? Welke projecten waren dan aantoonbaar niet tot stand gekomen? Hoeveel gehonoreerde aanvragen voor de tijdelijke subsidieregeling persinnovatie hebben geleid tot een vernieuwend bedrijfsmodel dat internationaal exploitabel is, zo vragen de leden.

De leden van de VVD-fractie constateren dat de relevantie van het bestaan van het fonds door alle betrokken partijen wordt onderstreept en onderkend, zo valt in de evaluatie te lezen. In de tijd dat het Stimuleringsfonds nog het Bedrijfsfonds voor de Pers was, was dat niet anders. Inmiddels lijkt het fonds te bestaan bij de gratie van subsidie. Is de minister het met de voornoemde leden eens dat deze partijen ook zelf, zoals in de tijd van het Bedrijfsfonds, een bijdrage kunnen leveren aan het fonds? Het doel van het fonds is de sector te helpen om te overleven. De onderzoeksfunctie moet daaraan dienstbaar zijn, zo valt te lezen in de evaluatie. Op dit moment slaagt de onderzoeksfunctie daar niet in. Worden bij deze onderzoeksfunctie de opleidingen aan hogescholen voor journalistiek betrokken? Zo nee, waarom niet? Ziet de minister hier kansen voor doelmatige samenwerking? Voorts stellen deze leden graag de aflopende regeling voor het opleiden van jonge journalisten aan de orde. Wordt deze regeling geëvalueerd? De leden van de VVD-fractie krijgen graag inzicht in de opbrengst van deze regeling. Hoeveel journalisten extra zijn hier door opgeleid. Hoe verhoudt zich dat tot de hoger onderwijsinstellingen voor journalistiek en hun uitstroom?

De leden van de PvdA vragen of er op basis van deze evaluatie, is aan te geven of er een meerwaarde is van de fusie van het Stimuleringsfonds voor de Pers en het Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Mediaproducties. Zo ja, wat is dan deze meerwaarde, zo vragen de leden.

De leden van de PVV-fractie vragen of er middelen worden ingezet voor deskundigheidsbevordering voor bladen specifiek gericht op etnische en culturele minderheden en zo ja, welke middelen. De leden vragen of voor deze regeling ook bladen die in een andere taal dan de Nederlandse worden uitgegeven in aanmerking komen.

De leden van de CDA-fractie constateren dat in het evaluatieonderzoek geen sluitende conclusies kunnen worden gegeven over de doeltreffendheid van het fonds, aangezien er geen effectanalyse uitgevoerd is van de afzonderlijke regelingen. De leden vragen waarom de evaluatie van de diverse regelingen van het fonds pas in 2012 is voorzien, en waarom deze niet direct mee is genomen in deze evaluatie.

De leden van de SP-fractie constateren dat het doen van onderzoek naar het functioneren van de pers een van de taken van het Stimuleringsfonds is. De leden vragen wat de mogelijkheden en/of middelen zijn wanneer er op dat functioneren iets valt aan te merken. Hoe is de stijging in behandelde aanvragen te verklaren? Hetzelfde vragen de leden en aanzien van de grote verschillen per jaar aan toegewezen aanvragen. Het percentage toegewezen aanvragen lijkt kleiner te worden, kan dit worden toegelicht? Als één van de criteria voor subsidieverlening wordt de eis gesteld dat de betreffende uitgave minimaal maandelijks verschijnt. De leden vragen of dit niet te beperkend is, aangezien er ook kwartaalbladen kunnen zijn die aan alle overige criteria voldoen en daarmee van groot belang worden geacht. Juist met een lage verschijningsfrequentie speelt subsidie een grotere rol in het geheel van inkomsten. Kan de minister dit criterium toelichten, zo vragen de leden.